

Nr 47.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse av viss fastighet till Vilhelmina kommun i Västerbottens län; given Drottningholms slott den 31 januari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 31 januari 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

Den 14 juli 1916 förklarade Kungl. Maj:t hinder från det allmännas sida icke möta att vid pågående avvitrning inom Vilhelmina socken undantoges — för att tills vidare av Vilhelmina församling avgiftsfritt disponeras för därmed avsedda ändamål under de villkor, länsstyrelsen i Västerbottens län kunde finna lämpligt föreskriva — bland annat i Dikanäs område för kyrka och begravningsplats, prästgårdstomt, skolhustomt, plats för kyrkobyhus och husbehovsskog för prästerlig tjänsteinnehavare, utgörande tillhoppa 159.78 hektar.

Genom utslag den 19 november 1917 i fråga om avvitrning av de delar av Vilhelmina socken, som förut icke varit föremål för sådan förrättning, fast-

ställdes länsstyrelsen med stöd av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 14 juli 1916 ett av avvittringslantmätaren O. A. Bergström upprättat förslag enligt vilket till plats för kyrkobyhus vid Dikanäs avsatts ett område av 7.7500 hektar utgörande impediment.

Vidare fastställde länsstyrelsen genom resolution den 21 juni 1924 en av avvittringslantmätaren B. Lindblad år 1922 upprättad plan för bebyggande jämte tomtindelning av det för Dikanäs kapellag avsatta kyrkostadsområdet. Tillika föreskrev länsstyrelsen, att det skulle åligga Vilhelmina kommun att, där så erfordrades, behörigen avdika och torrlägga kyrkostadsplatsen, att anlägga gatorna och utstaka tomterna samt att anskaffa och tillhandahålla för den blivande kyrkostadsplatsen nödig brandredskap. Vid tomternas bebyggande skulle iakttagas, att inom kapellet på ett avstånd av minst en mil därifrån bosatta personer tillhörande den bofasta befolkningen skulle äga rätt att bebygga desamma för att erhålla bostad och stallrum, då de ville bevista gudstjänster, och vid andra tillfälliga besök eller för barnen under skolgången. Tomterna skulle efter ansökning anvisas av kommunalnämnden. I avseende å sättet för byggnadskvarterens användande meddelade länsstyrelsen vidare särskilda byggnadsbestämmelser. I övrigt skulle den av länsstyrelsen den 7 november 1868 fastställda ordningsstadgan för kyrkostäderna lända till efter rättelse. Slutligen föreskrevs, att det skulle åligga kommunalnämnden att övervaka, att dessa bestämmelser vederbörligen iakttoges och särskilt efterlevandet av 13 § i nämnda stadga. (Denna paragraf innehåller vissa föreskrifter om sättet för tomternas bebyggande.)

I skrivelse den 21 september 1937 har *Vilhelmina kommun* hos Kungl. Maj:t gjort framställning om att ifrågavarande kyrkostadsområde i Dikanäs måtte med full äganderätt överlätas till kommunen i och för försäljning av tomter till enskilda för bebyggelse och på i huvudsak samma villkor, som angivits i Kungl. Maj:ts brev den 14 juni 1918 angående överlåtelse av kyrkostadsområde till Sorsele kommun.

Över framställningen ha infordrade utlåtanden avgivits den 7 februari 1940 av länsstyrelsen i Västerbottens län och den 28 juni 1940 av kammarkollegiet. Vid länsstyrelsens utlåtande funnos fogade yttranden från Vilhelmina församling, stiftsnämnden i Luleå stift, Luleå domkapitel samt vederbörande landsfiskal, överlantmätare och länsarkitekt.

Vilhelmina församlings kyrkoråd och kyrkofullmäktige ha förklarat sig icke ha något att erinra mot kommunens framställning.

Ej heller *stiftsnämnden* och *domkapitlet* ha gjort någon erinran mot framställningen. Då kyrkostadsområdet vid avvittringen avsatts för ett kyrkligt behov inom kapellet, ha de emellertid ifrågasatt, om ej inflytande tomtförsäljningsmedel, i den mån de icke toges i anspråk för områdets ordnande, borde disponeras för andra kyrkliga behov inom kapellet.

Landsfiskalen, överlantmätaren och länsarkitekten ha tillstyrkt bifall till ifrågavarande framställning. Landsfiskalen har (i november 1937) bland annat meddelat, att den dåvarande bebyggelsen av kyrkostadsområdet i Dika-

näs endast utgjordes av en arrest, fem kyrkstugor (under uppförande) och en stallbyggnad. Överlantmätaren har framhållit, att, därest kommunens hemställan skulle bifallas, uppmärksamhet borde riktas på möjligheten att Dikanäs framdeles kunde komma att bilda egen kommun och att i sådant fall särskilda bestämmelser behövde meddelas om förvaltningen av förevarande område och av inflytande tomtförsäljningsmedel.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

På sätt överlantmätaren i sitt yttrande framhållit är ifrågavarande område att anse såsom en kronan tillhörig äga, varför ur äganderättssynpunkt hinder för förvärvet icke borde möta. Sedan några tiotal år tillbaka är området visserligen föremål för s. k. ändamålsupplåtelse, innebärande att området får med nyttjanderätt innehavas så länge detsamma brukas för angivet ändamål eller i förevarande fall till uppförande av allmogens kyrkobyhus. Innehavare av upplåtelsen är Vilhelmina församling. I denna sin egenskap kan församlingen sålunda icke fråntagas sin nyttjanderätt till området, så länge detsamma användes eller genom medgivna kraftåtgärder kan återställas för begagnande för upplåtelseändamålet. Utredningen i ärendet giver emellertid vid handen, att det upplåtna området hittills utnyttjats i mycket ringa utsträckning för uppförande av kyrkobyhus samt att detsamma är beläget inom den centrala delen av Dikanäs by och helt ingår i det markområde, för vilket enligt länsstyrelsens beslut byggnadsplan skall upprättas. Vid sådant förhållande har det blivit synnerligen angeläget för kommunen att skapa förutsättningar för permanent bosättning och ordnad bebyggelse inom kyrkostadsplatsen. Med beaktande härav har församlingen tillstyrkt bifall till kommunens framställning att utan lösen få förvärva det ifrågasatta området.

I likhet med övriga i ärendet hörda myndigheter finner länsstyrelsen det vara av allmänt intresse påkallat, att överlåtelsen av området snarast möjligt kommer till stånd. Länsstyrelsen får därför tillstyrka bifall till framställningen på i huvudsak enahanda villkor, som föreskrivits vid överlåtelse av kyrkostadsområdet i Sorsele enligt Kungl. Maj:ts brev den 14 juni 1918. Då kommunen torde få vidkännas betydande kostnader för områdets behöriga ordnande, synas för tomterna inflytande försäljningsmedel helt böra användas till bestridande av dylika utgifter.

Kammarkollegiet har yttrat huvudsakligen följande.

Utredningen i ärendet visar, att kyrkostadsområdet i Dikanäs numera huvudsakligen bör komma till användning för stadigvarande bosättning. Detta synes lämpligen kunna ske därigenom att området överlåtes på Vilhelmina kommun, som sedan må efter eget beprövande försälja lägenheter inom området. Den i Sorsele använda formen för försäljning synes under nuvarande förhållanden vara onödigt betungande och även i övrigt mindre lämplig för området i fråga.

Däremot synas tillräckliga skäl knappast föreligga för en överlåtelse av området utan ersättning. Vid värdering, som verkstälts genom domänverkets försorg, har området i befintligt skick åsatts ett värde av 7,750 kronor. Då det kan antagas att området i någon omfattning tills vidare måste reserveras för kyrkostadsändamål samt försäljningen av tomter antagligen kommer att gå rätt långsamt, har kollegiet funnit sig böra föreslå en köpeskilling av 3,000 kronor såsom efter omständigheterna skäligen. De särskilda villkor, som erfordras vid en försäljning av kyrkostadsområdet i Dikanäs, torde kunna inskränkas till bestämmelser om rätt för innehavare av kyrko-

byhus att bibehålla dessa samt om företrädesrätt för innehavare av byggnad att förvärva tomt, som för byggnaden utlägges. Det torde ankomma på länsstyrelsen att meddela beslut om eftergift av de villkor, som uppställts för kyrkostadens begagnande genom resolutionen den 21 juli 1924.

Under åberopande av det anförda får kollegiet föreslå, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen hemställa om bemyndigande för Kungl. Maj:t att mot en köpeskillning av 3,000 kronor till Vilhelmina kommun försälja det vid avvitrningen till kyrkostad i Dikanäs avsatta området om 7.7500 hektar.

För försäljningen torde i övrigt böra föreskrivas följande villkor.

1. Området säljes i befintligt skick att tillträdas å dag, som länsstyrelsen äger bestämma.

2. Köpeskillingen gäldas kontant senast vid tillträdet.

3. Köparen bestrider ensam lagfarts- och övriga med köpet förenade kostnader ävensom alla å tiden från och med tillträdesdagen å området belöpande skatter och onera.

4. Kronan fritager sig från annan hemulsskyldighet än köpeskillingens återbärande.

5. Ägare av kyrkobyhus å området förbehållas rätt att bibehålla dessa, så länge de användas för sitt ändamål i enlighet med de av länsstyrelsen meddelade bestämmelserna.

6. Ägare av andra å området uppförda byggnader skola äga företrädesrätt att i överensstämmelse med blivande byggnadsplan för dem erhålla nödigt tomtutrymme mot löseskillning som, därest överenskommelse om beloppet ej kan träffas, skall bestämmas av länsstyrelsen; och skall ägare av sådan byggnad, om han icke önskar begagna sig av lösningsrätten, icke vara förbunden att avflytta förrän två år efter det byggnadsplan för området blivit fastställd.

Åt länsstyrelsen i Västerbottens län lärer böra uppdragas att verkställa försäljningen, varom länsstyrelsen i sinom tid torde böra underrätta kammarkollegiet genom översändande av avskrift av köpebrevet. Den till statsverket inflytande köpeskillingen torde böra uppdebiteras under A. IV. Diverse inkomster 5. Övriga diverse inkomster.

I anledning av vad kammarkollegiet anför har länsstyrelsen i Västerbottens län den 20 december 1940 avgivit förnyat utlåtande i ärendet. Vid utlåtandet ha fogats yttranden från kommunalfullmäktige i Vilhelmina kommun samt vederbörande länsarkitekt.

Kommunalfullmäktige ha framhållit, att kyrkostadsområdet visserligen kunde anses lämpligt för bebyggelse men att kommunen på grund av att områdets iordningställande torde föranleda avsevärda kostnader samt med hänsyn till kommunens dåliga ekonomi och höga skatter funnit sig böra hemställa, att området måtte kostnadsfritt överlämnas till kommunen. Skulle detta mot förmodan ej låta sig göra, ha kommunalfullmäktige anhållit, att köpeskillingen icke måtte bestämmas till högre belopp än 1,500 kronor.

Länsarkitekten har framhållit bland annat följande:

Kyrkostadsområdet i Dikanäs är som överallt annorstädes i ett dåligt skick. Då behov av kyrkostad numera endast finnes i mycket begränsad utsträckning, är det naturligt, att kyrkostaden begränsas till sin omfattning och delar av angränsande mark få försäljas till tomter. Inkomsterna av denna tomtförsäljning skulle då i första hand täcka kostnaderna för kyrkostadsområdets upprådande och sedan i mån av exploaterings fortsättning

täcka kostnader i övrigt för områdets ordnande. Någon vinst för kommunen kan under dessa förhållanden uppkomma först sedan en ganska omfattande försäljning ägt rum.

Man torde kunna räkna med att högst $\frac{2}{3}$ av kyrkostaden komma att utläggas till tomtmark, medan resten undantages för allmänna byggnader, allmänna platser och gator. Den totala tomtarealen blir under sådana förhållanden 5,15 hektar, och efter ett tomtpris av 7 öre per kvm, vilket torde vara högt i förhållande till senast å orten betingade tomtpriser, blir nuvärdet av kyrkostaden som tomtmark i runt tal 3,500 kronor. Detta förutsätter, att hela området skall kunna försäljas inom den närmaste tiden, vilket är uppenbart orimligt. Med hänsyn till tillgång och efterfrågan kan man i stället räkna med att endast ett fåtal tomter försäljas inom kyrkostaden under de närmaste åren. Räknar man med 4 tomter och ett genomsnittligt värde av 125 kronor, kommer man till ett spekulationsvärde å marken av 500 kronor. Detta torde vara den högsta inkomst av ifrågavarande tomtmark, kommunen under nuvarande förhållanden kan kalkylera med under de närmaste åren. Då härtill kommer, att kostnaderna för områdets ordnande kunna beräknas uppgå till ungefär sistnämnda belopp, torde området kunna sägas i stort sett sakna värde för kommunen. Man skulle visserligen kunna räkna med att området har ett visst värde ur jordbrukssynpunkt. Detta kan emellertid under inga omständigheter sättas högre än till 50 kronor per hektar eller för hela området till omkring 350 kronor.

Länsstyrelsen har anfört, att, ehuru kyrkostadsområdet helt inginge i det markområde, för vilket enligt länsstyrelsens beslut byggnadsplan skulle upprättas, en mera omfattande exploatering av marken för tomtupplåtelse icke torde bli aktuell inom närliggande tid. Det torde i stället enligt länsstyrelsens mening vara att förvänta, att bebyggelsen för avsevärd tid framåt komme att koncentreras till samhällets nuvarande centrum, där alltså ett flertal tomter stode obebyggda och som ur bebyggelsesynpunkt vore att föredraga framför det mindre välbelägna kyrkostadsområdet. I fråga om markens värde har länsstyrelsen vitsordat de uppgifter, som lämnats i länsarkitektens yttrande. Länsstyrelsen har förklarat sig med hänsyn till det anförda sakna anledning frångå sin tidigare uttalade mening, att området borde överlätas till kommunen utan vederlag, i synnerhet som kommunen torde få vidkännas avsevärda kostnader för byggnadsplanens genomförande inom området.

Av vad i detta ärende anförts torde framgå, att det för Vilhelmina kommun är av betydelse att ifrågavarande kyrkostadsområde i Dikanäs får disponeras för stadigvarande bosättning. Jag vill därför förorda, att området av kronan överlåtes till kommunen. Med hänsyn såväl till områdets läge som till kommunens ekonomiska förhållanden och då utnyttjandet av tomtmarken torde komma att taga en jämförelsevis lång tid i anspråk, finner jag mig i likhet med länsstyrelsen böra förorda, att området överlåtes till kommunen utan vederlag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles närmare fastställa villkoren för överlåtelsen.

*Departements-
chefen.*

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det vid avvitrningen till kyrkostad i Dikanäs avsatta området om 7.7500 hektar må överlåtas till Vilhelmina kommun utan vederlag samt på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan komma att föreskriva.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.